

**WILLEM
BARENTSZ
POOL
INSTITUUT**

POOLJOURNAAL

Jaargang 3 nr. 1

Pooljournaal is voor iedereen met interesse voor het Nederlandse poolonderzoek

Postbus 716
9700 AS Groningen
050-3635826
wbpolarinstitute@gmail.com
www.wbpolar.nl

Viering 40-jarig bestaan Arctisch Centrum

Het Arctisch Centrum is in 1970 opgericht door zes hoogleraren uit verschillende disciplines. Het multidisciplinaire karakter van het Arctisch Centrum is veertig jaar later nog steeds een belangrijk kenmerk. Eind 2010 wil het Arctisch Centrum, in samenwerking met het WBPI, haar jubileum graag met u vieren middels tal van activiteiten. Naast een wetenschappelijk symposium kunt u rekenen op o.a. publiekslezingen en manifestaties, een jubileumbundel en een Poolfilmfestival. Het filmfestival zal beginnen in Groningen en van daar hopelijk doorreizen naar Texel, Goes en Utrecht. Medewerkers van het WBPI en andere deskundigen zullen bij diverse films inleidingen verzorgen. Meer informatie vindt u in het volgende Pooljournaal.

Een Groenlander in Afrika

De wonderbaarlijke reis van de drieteenstrandloper. Dit is de titel van het nieuwe boek van Koos Dijksterhuis waarin hij drieteenstrandlopers en hun onderzoeker volgt. Ze kruipen vaak in groepen tegen elkaar aan. Waarom vliegen ze naar Afrika als ze ook in Nederland kunnen overwinteren? En waarom broeden ze helemaal bij de Noordpool? Het is er koud en er leven veel poolvossen. Sommige drieteenstrandlopers brengen desondanks twee gezinnen groot van verschillende partners. Wonderbaarlijke vogels, op een wonderbaarlijke reis. Bioloog

Jeroen Reneerkens reist ze achterna. Ploegend door een meter sneeuw op de zompige toendra. Uitdrogend aan de kust van de Sahara in Mauritanië. Zwetend in de vochtige tropenhitte van Ghana. In IJsland en op Vlieland. Schrijver Koos Dijksterhuis reist mee en doet verslag in dit boek.

Afsluitend symposium IPY in Oslo

Van 8 tot 12 juni vindt in Oslo een groot symposium plaats. Zo'n 2500 onderzoekers hebben zich aangemeld voor een presentatie. Er zal niet alleen uitgebreid ingegaan worden op de onderzoeksresultaten van de projecten die tijdens het internationale pooljaar zijn uitgevoerd, er zal ook veel aandacht zijn voor alle 'education', 'outreach' en 'communication' activiteiten. Er zullen films te zien zijn die tijdens het veldwerk van de diverse onderzoekers zijn gemaakt. Voor meer informatie zie www.ipy-osc.no.

De eerste winter op de zuidpool

Dit is de titel van het boek van Johan Lambrechts dat hij speciaal schreef voor mensen met een leesachterstand. Het verhaal gaat over Adrien de Gerlache die op 16 augustus 1897 naar de Zuidpool vertrekt. De Gerlache en zijn mannen bezoeken plaatsen waar nog nooit iemand kwam. Ze zien pinguïns en walvissen. Maandenlang leven ze in de duisternis. Dit boek neemt je mee op avontuur naar het ijs en de barre kou. Het boek is uitgegeven bij de Belgische uitgeverij *Wablieft*.

De Jonge Poolonderzoeker

Waar wordt hij warm van?

In de serie 'De jonge Poolonderzoeker, waar wordt hij/zij warm van' vragen we elke keer een jonge onderzoeker over zijn/haar onderzoek en gaan in op de drijfveren. Dit maal is het woord aan onderzoeker Hidde de Haas van het Arctisch Centrum (RUG).

Kun je in een paar zinnen aangeven waar je onderzoek over gaat?

Historici proberen doorgaans het verleden te verklaren en daarin algemene processen zichtbaar te maken die ook vandaag de dag relevant zijn. In mijn onderzoek probeer ik er achter te komen waarom en onder welke condities Arctisch Spitsbergen – dat door haar ligging, klimaat en landschap verre van ideaal lijkt – aan het begin van de 20^e eeuw als wingewest deel uit ging maken van de industrialiserende wereld. Het gaat, kortom, over de relatie tussen de Arctische periferie en de economische en politieke centra. Ik kijk daarbij specifiek naar de geschiedenis van twee Nederlandse mijnbouwbedrijven: De Nederlandsche Spitsbergen Compagnie (NESPICO) en de Hollandsch-Noorsche Mijnbouw Maatschappij (HNMM). Achter beide bedrijven zaten ambitieuze Nederlandse ondernemers die in de steenkool- en ijzerertsvoorraden op Spitsbergen een commerciële kans zagen; ik wil weten waarom en hoe ze hun plannen vormgaven.

Wat vind je leuk aan je onderzoek?

Ik vind het erg interessant om inzicht te krijgen in hoeverre de huidige maatschappij verschilt met die van 100 jaar geleden en de processen van continuïteit en discontinuïteit die daarbij een rol spelen. Aan het begin van de 20^e eeuw had men hoge verwachtingen van de steenkoolwinning op Spitsbergen. De markt, gekenmerkt door schaarste en hoge prijzen, en de welwillendheid van zowel ondernemers als banken om geld te steken in dure mijnbouwbedrijven op Spitsbergen speelden hierbij een belangrijke rol. Mijnbouwindustrie op Spitsbergen bleek echter al snel niet rendabel. Het hele avontuur eindigde er mee dat enkelen flink profiteerden, terwijl de meerderheid – waaronder de belastingbetaler – er financieel flink mee de boot in ging. Parallellen met tegenwoordig zijn natuurlijk snel getrokken. Opportunisme en speculatie in de ondernemers- en bankwereld zijn actueler dan ooit met de kredietcrisis. Ook de huidige internationale belangstelling voor de olie- en gasreserves in het Arctisch gebied is voor een groot deel gestoeld op onzekere verwachtingen over hoe de markt zich zal ontwikkelen.

Wat is het meest spannende moment tot nu toe geweest in je onderzoek?

Als onderzoeker werd ik van de ontdekking van een archief van één van de Nederlandse-Spitsbergen bedrijven wel erg enthousiast. Toen ik begon was het volslagen onbekend of en wat voor informatie er te vinden zou zijn. Na een aantal maanden spitten, vond ik in het Nationaal Archief in Den Haag een aanwijzing dat de Nederlandsche Bank mogelijk gegevens had. Ik ben naar buiten gehold en heb meteen gebeld. Een medewerker daar bevestigde dat hij het archief net enige weken eerder gevonden had tussen kilometers onuitgezocht papier in de kelders van de bank.

Hoe gek moet je zijn om in de poolgebieden onderzoek te doen?

Om veldwerk tot een succes te maken moet je in zekere zin wel plezier kunnen beleven aan wat primitieve omstandigheden en enige ontbering. Op Spitsbergen tijdens een sneeuwstorm in een klein tentje bivakkeren met twee collega's die zich al meer dan een week niet hebben gewassen, of op een klein schip zeeziek met windkracht 6-7 rondden in op open zee in het poolgebied valt toch wel onder niet heel alledaags in mijn boekje.

Poolnieuws

Eencellig leven in poolzeeën verandert

Lokale opwarming van de poolgebieden leidt tot directe en indirecte effecten op kustgebieden. Door de toename in de aanvoer van zoet smeltwater in het zeewater vinden er bijvoorbeeld belangrijke veranderingen plaats in het zoutgehalte en het lichtklimaat (afname van UV-straling en toename troebelheid van het water). Dit heeft grote gevolgen voor de opbouw van de waterkolom en de eigenschappen van de verschillende lagen die je daarin kunt onderscheiden. Uiteindelijk leidt dit tot duidelijke verschuivingen in de microbiële gemeenschappen in de zeeën rond de poolgebieden, aldus Anouk Piquet in haar proefschrift. Op 12 februari verdedigde zij met succes haar proefschrift *'Mild climate, harsh times for polar marine microbes'* aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Expeditie Antarctica

Begin januari vertrokken Henk Brinkhuis en Peter Bijl van de Universiteit Utrecht met het onderzoeksschip "de JOIDES Resolution" vanuit Welling-

ton (Nieuw-Zeeland) naar Antarctica. Hun missie? Onderzoek doen naar de geschiedenis van de Antarctische ijskap. Henk Brinkhuis (co-chief IODP Expedition 318, Wilkes Land Antarctica) houdt een weblog bij over de expeditie.

Qivittoq. Verhalen uit Groenland

Dit boek bevat vijf korte verhalen van de Groenlandse auteur Ole Korneliusen. Tekke Terpstra, onderzoeker in opleiding bij het Arctisch Centrum in Groningen, vertaalde de verhalen vanuit het Deens naar het Nederlands. Het boek is uitgegeven bij uitgeverij *Wilde Aardbeien*.

Bardot Proviant Klub

Groenland heeft een rijke cultuur die door het klimaat met uitsterven wordt bedreigd. Althans, dat is het beeld dat er bij veel mensen van Groenland bestaat. Maar wat vinden de Inuit er zelf van? Wie gaat er als eerste ten onder aan de Global Warming? En wie is hier de dierenbeul? Fotograaf Anya van Lit en auteur Joost Bottema reisden door Groenland. Met foto's, video en tekst brachten zij de veranderende

natuur en tradities in beeld. De Bardot Proviant Klub tentoonstelling bestaat verder uit naaicursussen, kookexperimenten, lezingen over hypocrisie, en performances in het teken van de Groenlandse zeehond.

Pool tot Pool

Op zaterdag 6 maart vindt in het Museum in Den Haag de 'Pool tot Pool' dag plaats. Deze dag is bedoeld voor een ieder die geïnteresseerd is in de poolgebieden. Er zijn vijf lezingen op populair-wetenschappelijk niveau. Deze variëren van historisch tot geologisch en van antropologisch tot biologisch. Wat ze gemeen hebben, is dat ze iets te maken hebben met de Noord- of Zuidpool.

Sprekers zijn o.a. Gert Polet van het Wereld Natuurfonds, Steven van Heuven, mariene bioloog van de Rijksuniversiteit Groningen en Pim Kaskes, die vorig jaar de KNAW onderwijsprijs won met zijn profielwerkstuk 'klimaatonderzoek met behulp van schelpen'.

Klik door voor meer achtergrondinformatie:

http://www.rug.nl/Corporate/nieuws/archief/archief2010/promoties_oraties/05_Piquet

<http://www.kennislink.nl/publicaties/expeditie-antarctica>

<http://www.svin.nl/nl/qivittoq.htm>

<http://www.mediamatic.net/page/130706/nl>

<http://www.pooltotpool.nl>

**WILLEM
BARENTSZ
POOL
INSTITUUT**

Het Willem Barentsz Poolinstituut is een bundeling van kennis, onderzoek en onderwijs over de Noord- en de Zuidpool.

Het Pooljournaal verschijnt drie keer per jaar.

Wilt u zich aan- of afmelden voor het Pooljournaal, stuur dan een email naar wbpolarinstitute@gmail.com o.v.v. 'aanmelden / afmelden Pooljournaal'. Eerder verschenen nummers vindt u op onze website: www.wbpolar.nl